

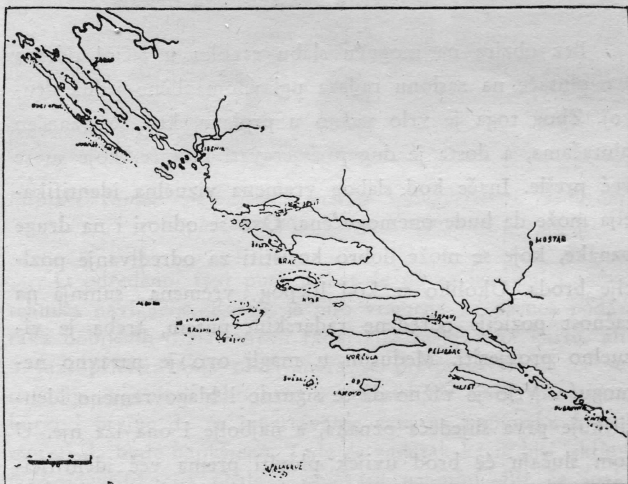
Rijetko cvijeće Dalmacije

Dr. Josip Kovačević, Zagreb

Naša Dalmacija, naročito uski primorski pojas s otocima ima mnoge rijetke biljke, koje rastu samo u Dalmaciji. Među njima su vrlo značajne i rijetke neke ukrasne biljke, odnosno biljke koje bi se mogle uzgajati kao krasnice. Osvrnut ćemo se samo na neke najrjeđe i najcjenjenije.

1. *Dubrovački razlićak* (*Centaurea ragusina*). Jedino je nađena u prirodi na par mjesta u Dalmaciji južno od Splita. Dubrovački razlićak ili Dubrovačka zečina raste na ekstremno suhom kamenju. Njeno lišće i stabljika su pokriveni finim bjelovunastim dlačicama. To je trajnica, koja naraste kao bus do 50 cm visine. Prvi ju je našao u okolici Dubrovnika Zanonius, koji je ubrane primjerke poslao osnivaču sistematike biljaka C. Linne-u. Kasnije su ovu biljku sabirali stranci: Ginzberger i Berger. Od naših botaničara imamo podatke od prof. Pevalca, prof. Vouka, ing. Devetka, prof. Horvatića i Dr. Domca.

Ukrasno i dekorativno je kod dubrovačke zečine finovunasto-bijela dlakavost nadzemnih dijelova (stabljika, lišće). U monografiji o ukrasnom bilju C. Bonstedt »Blumengärtneri« (Svezak II, 1931) navodi i ovu našu najrjeđu krasnicu, kao vrlo pogodnu ukrasnu vrstu kamenjara u vrtovima ili parkovima.

RASPROSTRANJENOST DUBROVAČKOG RAZLIĆKA (CENTAUREA RAGUSINA)

2. *Akantusi*. Akantusa ima 20 vrsta na cijelom svijetu. To su od reda biljke prilagođene za sušu. Ima ih u Evropi, Aziji i Africi. Naročito su rašireni u mediteranskim zemljama. U antičkoj arhitekturi oblici akantusa (korintski stil) dolazili su kao ukras za glavice stupova. Među mediteranskim zemljama Helada i naša sunčana Dalmacija imaju najviše vrsta.

Akantung dugolisni (*Acanthus longifolius*) raste samoniklo samo u Dalmaciji. To je bus, trajnica visoka cca 80 cm. Cvate u julu i augustu. Dekorativno djeluje lišće i cvijeće. I ovu biljku navodi Bonstedt u monografiji »Blumengärtneri« kao krasnicu za parkove.

Trnati akantus (*Acanthus spinosissimus*) je samonikao u Grčkoj i Dalmaciji. Nešto je viši nego prethodni — 70 — 100 cm. Bonstedt trnati akantus preporučuje kao krasnicu za parkove.

Mekolisni akantus (*Acanthus mollis*) rasprostranjen je u Južnoj Evropi uopće, te na Orijentu i Sjv. Africi. I ovo je trajnica visoka do 175 cm. Prema Bonstedtu je cijenjeni parkovni element.

3. *Kapulina* (*Pancreatium maritimum*). Lukovnjača — *kapulina* spada u porodicu sunovrata. Prof. Zec (Split) je prvi kod nas upozorio na hortikulturnu vrijednost kapuline još za bivše Jugoslavije (1930. god.) Naši stariji botaničari (Visiani, Schlosser i Vukotinović) navode ju kod Budve i na Visu. Kapulina je izrazito mediteranska biljka, te je nalazimo u Provansi (Francuska), Španiji, Italiji, Grčkoj i Sjv. Africi.

Prof. Zec je *kapulinu* ili kako je još zovu »pržine« u selu Lumbarda ili »Lipi cvit«, našao samoniklu na otoku Korčuli.

Vrlo rijetka biljka, koja zaslužuje pažnju, da se uzgaja kao krasnica. U stranim zemljama je vrlo cijenjena. Njen je uzgoj vrlo jednostavan. Razmnaža se lukovicama.

Prof. Zec za ovu krasnicu veli: »Zbog ljepote njenog cvijeta, koji cvate baš u doba, kada uslijed suše jako oskudijevamo cvijećem, kao i zbog njene velike otpornosti protiv suše, lako se uzgaja i njeguje, te je kao biljka stvorena za južne krajeve, gdje je treba što više saditi.«

4. *Plavolisni duhan* (*Nicotiana glauca*). Prof. Hirc u »Primorskom Zemljopisu Hrvatske« (1905) iznašajući zanimljivosti otoka Hvara veli za krasnicu: »Ulazeći parobrodom, u hvarsku luku..... Tu te pozdravljaju paome, čempresi, rogači (rožički — *Ceratonia siliqua*), agave s golemim batvima i tisućama bijelih cvjetova, a mornarska ručka presadila je ovamo iz dalekog svijeta vrstu duhana *Nicotiana glauca* i mnogi drugi zamamljivi cvijet.« Zbilja ovaj duhan je porijeklom iz velike daljine. Domovina mu je Bolivija, Argentina i Paragvaj. Dekorativni su plavozeleli listovi dugi 12—20 cm i široki 7—10 cm. Cvate kasno s žutim laticama.

Mislim, da ovo moje kratko izlaganje o rijetkim ukrasnim biljkama naše Dalmacije je najbolje završiti riječima Biankinija: »Malo je zemalja koje bi se mogle podičiti podnebljem, kao što su jugoslavenske zemlje, a osobito Dalmacija i Istra. Sa svim tim mi vidimo, da se cvijeće kod nas slabo gaji. Ako prisposodobimo bogatstvo naše flore s onim iz Belgije, pa ako prisposodobimo cvijeće Belgije s našim, opazit ćemo veliku razliku. Što se ne bi moglo polučiti uz naše podnebane odnošaje? To je gotovo nevjerojatno. Sve ovo bilje, koje po drugim zemljama primorano je, da čami u postavama (serra, Glashaus), pod malom iznimkom, uspjeva kod nas na prostom zraku«. Biankini zaključuje: »Mi bi mogli biti izgledom cijeloj Evropi«.

Tako je pisao agronom Biankini, autor prve i jedine naše monografije o cvijeću na 1116 strana »O uzgoju i njegovanju cvijeća, uresnog grmlja i drveća« (Šibenik, 1882.).